

MỘT SỐ HOẠT ĐỘNG ĐỔI MỚI PHƯƠNG PHÁP DẠY-HỌC MÔN LÝ THUYẾT TIẾNG ANH ĐỐI VỚI HỆ ĐÀO TẠO CỬ NHÂN CHẤT LƯỢNG CAO TẠI KHOA NN&VH ANH-MĨ TRƯỜNG ĐẠI HỌC NGOẠI NGỮ - ĐHQGHN

Th.s Đỗ Tuấn Minh
Khoa NN&VH Anh-Mĩ - ĐHN - ĐHQGHN

1. Đặt vấn đề

Từ những năm 90 của thế kỷ XX, giáo dục nói chung và giáo dục đại học nói riêng đã liên tục được định hướng và thay đổi về mục đích, quy trình đào tạo, nội dung chương trình và phương pháp đào tạo. Trong các hội nghị, hội thảo gần đây về giáo dục, nhiều công trình nghiên cứu và các bài tham luận đã đề cập tới việc đổi mới phương pháp dạy học từ nhiều góc độ khác nhau. Một trong những hội thảo về đổi mới PPDH gây được tiếng vang với nhiều bài tham luận có chất lượng cao là Hội thảo toàn quốc lần thứ 3 “Nâng cao chất lượng đào tạo” do Ban liên lạc Các trường đại học và cao đẳng Việt Nam và Đại học Quốc gia Hà Nội tổ chức tháng 6/2003.

Được vinh dự tham gia hội thảo đó, chúng tôi đặc biệt quan tâm tới tham luận của PGS.TS. Lê Đức Ngọc, Ban Đào tạo ĐHQG Hà Nội với tiêu đề “Một số giải pháp đột phá nhằm nâng cao chất lượng dạy và học”. Đó thực sự là những quan điểm mới có giá trị thực tiễn cao mà theo ý kiến của tác giả sẽ “thực sự góp phần nâng cao chất lượng đào tạo và nên được áp dụng ngay trong các trường đại học và cao đẳng” (Ngọc, L.Đ., 2002)

Trong khuôn khổ báo cáo này, chúng tôi sẽ trình bày một số hoạt động đổi mới PPGD môn lý thuyết tiếng Anh của hệ ĐTCN chất lượng cao khoa NN&VH Anh-Mĩ - trường Đại học Ngoại ngữ - Đại học Quốc gia Hà Nội. Những hoạt động này được xây dựng dựa trên kết quả đạt được thông qua hợp đồng về đổi mới PPGD các môn lý thuyết tiếng tại NN&VH Anh-Mĩ ký với ĐHQG năm 2001. Đề tài này đã được thẩm định cấp ĐHQG và được đánh giá ở mức xuất sắc. Các tiêu đề về hoạt động đổi mới PPGD được rút ra từ các gợi ý trong bài tham luận của PGS.TS Lê Đức Ngọc tại hội thảo toàn quốc lần 3 “Nâng cao chất lượng đào tạo” nói trên.

2. Từ các giải pháp mang tính gợi ý ...

Dưới đây là các giải pháp mang tính chất khái quát và có thể áp dụng cho nhiều môn học khác nhau do PGS. TS Lê Đức Ngọc trình bày tại Hội thảo toàn quốc lần thứ 3 “Nâng cao chất lượng đào tạo”.

2.1. Các giải pháp đột phá về dạy

Giảm giờ dạy, tăng giờ tự học

Tăng đối thoại trong giảng dạy

Lấy nhận xét giảng dạy của sinh viên

2.2. Các giải pháp đột phá về thi, kiểm tra

Thực hiện làm tiểu luận môn học

Thực hiện đề thi cho mở tài liệu

2.3. Các giải pháp đột phá về học

Làm cho sinh viên nắm vững phương pháp học đại học

Đề cao học theo nhóm

Đề cao học nhận thức và tư duy bậc cao

2.4. Các giải pháp đột phá về học liệu

Có bài giảng và tài liệu cho sinh viên tự nhân bản

Có bộ câu hỏi trắc nghiệm, bài tập mẫu và đáp án cho từng môn học.

Biên tập rút gọn sách tham khảo nước ngoài, cung cấp cho sinh viên tham khảo.

3. Đến những hoạt động đổi mới PPGD cụ thể

3.1. Các hoạt động đổi mới về dạy

Giảm thuyết trình, tăng thảo luận, trình bày theo nhóm

Chúng tôi chủ trương chia thời gian học tại lớp thành 3 phần: thuyết trình (lecture), trình bày (presentation) và thảo luận (tutorial). Điều này có nghĩa thời gian giành cho việc giảng giải của giáo viên giảm đi và thời gian tự học của sinh viên tăng lên thông qua việc làm tiểu luận môn học, bài tập lớn, hoặc thảo luận hay ôn luyện theo nhóm dưới sự hướng dẫn của thầy.

Tăng đối thoại trong giảng dạy

Đặc thù của các môn học lý thuyết thường gây sự đơn điệu và nhàm chán đối với sinh viên nếu thầy chỉ thuyết trình và sinh viên chỉ tập trung ghi chép. Việc tăng đối thoại trong giờ học sẽ kích hoạt người học, giảm sức ỳ. Chúng tôi chủ trương dạy học theo phương pháp giải quyết vấn đề (problem-solving). Về bản chất, đây là phương pháp dạy học mà giảng viên đặt ra trước sinh viên một (hay hệ thống) vấn đề nhận thức, sau đó giảng viên phối hợp cùng sinh viên (hoặc hướng dẫn, điều khiển sinh viên) giải quyết vấn đề và đi đến những kết luận.

Kinh nghiệm thực tế cho thấy để sinh viên tích cực hoạt động, giảng viên cần chú ý đến chất lượng câu hỏi của vấn đề. Một câu hỏi có tác dụng lôi cuốn sự chú ý của sinh viên thường phải có mục đích rõ ràng, bám sát kiến thức bài học. Đó là câu hỏi mở, có thể có nhiều phương án trả lời khác nhau và có thể gây tranh luận.

Sử dụng các trang thiết bị hiện đại trong giảng dạy

Với sự quan tâm đặc biệt của nhà trường đối với hệ đào tạo chất lượng cao, phòng học của các lớp CLC được trang bị nhiều trang thiết bị hiện đại như máy chiếu đa năng, máy tính để bàn, máy chiếu hắt, đầu video ... Giáo viên và sinh viên các lớp CLC khoa Anh đã triệt để sử dụng các phương tiện đó. Toàn bộ bài giảng của giáo viên được mô hình hoá, khái quát hoá và được trình chiếu bằng phần mềm Powerpoint. Bản thân sinh viên cũng được làm quen với việc chuẩn bị bài, thiết kế nội dung thảo luận, biên soạn bài tập trên máy tính với kỹ năng sử dụng thành thạo. Việc sử dụng các trang thiết bị nghe nhìn hiện đại này tạo hứng thú học tập cao cho sinh viên, tiết kiệm thời gian, sức lực của giáo viên và phát huy tính tích cực của sinh viên.

Lấy nhận xét của sinh viên

Chúng tôi chủ trương lấy nhận xét của sinh viên về tính hiệu quả của các phương pháp giảng dạy đang thực hiện, đồng thời khuyến khích sinh viên đóng góp ý kiến để tìm ra những hình thức dạy và học tối ưu nhất. Những nhận xét này có được thông qua các phiếu điều tra mà trong đó danh tính của sinh viên không bị tiết lộ.

3.2. Các hoạt động đổi mới về học

Bồi dưỡng cho sinh viên phương pháp học mới

Sinh viên lớp chất lượng cao ngay từ buổi học đầu tiên đã được hướng dẫn phương pháp học mới của môn học. Các hình thức hoạt động được giáo viên hướng dẫn kỹ càng. Một điều thuận lợi là tất cả các sinh viên này đều đã quen với phương pháp làm việc nhằm nâng cao tính độc lập tự chủ của người học (learner-autonomy) sau năm thứ nhất và năm thứ hai.

Đề cao học theo nhóm

Việc học nhóm đã trở thành hoạt động bình thường đối với sinh viên hệ chất lượng cao khoa Anh bởi vì hầu hết các nhiệm vụ mà giảng viên giao cho sinh viên đều được yêu cầu thực hiện trong nhóm. Học nhóm rèn luyện cho sinh viên khả năng hợp tác, khả năng thuyết phục, khả năng quản lý, và năng lực chia sẻ kinh nghiệm. Thông thường, một nhóm có khoảng 4-5 sinh viên trong đó mỗi sinh viên phải chịu trách nhiệm một phần công việc và cùng tham gia vào việc báo cáo trình bày trước lớp.

Đề cao học nhận thức và tư duy bậc cao

Sinh viên được khuyến khích tư duy theo nhận thức ở mức độ cao: Phân tích (Analysis - Tổng hợp (Synthesis) - Đánh giá (Evaluation). Cụ thể, sinh viên không chỉ dừng lại ở việc đọc, hiểu và có thể trình bày các vấn đề trong giáo trình mà còn mở rộng các vấn đề, tìm hiểu các cách tiếp cận khác nhau, đôi khi ngược chiều, của các vấn đề trong các tài liệu khác. Ví dụ, khi học về phân phân loại động từ trong tiếng Anh, các nhóm còn được yêu cầu chủ động tìm các tài liệu của các tác giả khác nhau thuộc các trường phái khác nhau trình bày về vấn đề này. Các phần trình bày trong các tài liệu này được các nhóm biên tập, soạn ra các câu hỏi gợi ý để sử dụng trong các giờ thảo luận (Tutorial). Chỉ riêng việc biết cách tìm tài liệu tham khảo phù hợp, hiểu tài liệu, biên soạn được các câu hỏi nhằm giúp người khác tiếp cận với tài liệu và biết cách so sánh đối chiếu với giáo trình đã thể hiện năng lực nhận thức và tư duy tốt của sinh viên.

Bên cạnh đó, nhằm giúp sinh viên nắm chắc hơn kiến thức môn học, chúng tôi tổ chức cho sinh viên biên soạn các bài tập thực hành cho môn học. Sau khi học hết một chương, các nhóm học được yêu cầu soạn bài tập cho phần kiến thức nhóm được giao trình bày. Các bài tập phải bám sát nội dung học, hình thức đa dạng (trả lời câu hỏi, viết lại câu, điền từ vào chỗ trống, khớp nối, trả lời đúng/sai, giải thích ...) Sau khi kết thúc môn học, lớp CLC sẽ có một tập hợp các bài tập phục vụ cho môn học và những bài tập này, nếu được giảng viên thẩm định và gia công thêm, sẽ có được một cuốn sách bài tập tham khảo cho các lớp khác ở hệ đại trà.

3.3. Các hoạt động đổi mới về kiểm tra, đánh giá

Thực hiện làm tiểu luận môn học

Làm tiểu luận giúp sinh viên biết hệ thống hoá vấn đề, biết viết một văn bản khoa học, biết tìm và tham khảo tài liệu, đồng thời giảm tối thiểu việc sao chép bài, hỏi nhau trong khi thi. Theo chúng tôi, đối với các lớp CLC nên thay thế các bài kiểm tra hết môn học bằng việc giao cho sinh viên thực hiện các tiểu luận (khoảng 20 trang đánh máy) về các chủ đề liên quan đến nội dung môn học. Các chủ đề này do giảng viên chuẩn bị cho sinh viên lựa chọn. Sinh viên cũng có thể tự đề xuất một vấn đề mà họ quan tâm muốn nghiên cứu. Hình thức đánh giá này cho phép đánh giá khách quan hơn năng lực trí tuệ của sinh viên, rèn luyện tư duy khoa học, ý thức làm việc độc lập. Rất nhiều công trình NCKH của sinh viên CLC khoa Anh được phát triển trên cơ sở các tiểu luận môn học như vậy và đạt được những kết quả cao trong các cuộc thi NCKH sinh viên các cấp.

Thực hiện đề thi cho mở tài liệu

Đề thi loại này sẽ giảm tối thiểu quay cốp, học tủ, học gạo, buộc sinh viên học theo lối tư duy hệ thống, sáng tạo. Tất nhiên, khi ra đề loại này công việc của người ra đề nặng nề hơn. Để ra được đề thi hay, giảng viên cần nắm vững thang bậc chất lượng và kiến thức về đo lường và đánh giá. Tuy nhiên việc thực hiện các kì thi cho mở tài liệu (open-book exam) có tác động lớn tới việc thay đổi phương pháp dạy của giảng viên cũng như phương pháp học của sinh viên.

3.4. Các hoạt động đổi mới về học liệu

Có bài giảng và tài liệu cho sinh viên tự nhân bản

Chúng tôi nhận thấy để có thể thực sự đổi mới phương pháp dạy và học các môn lý thuyết sinh viên cần có đầy đủ tài liệu tham khảo. Trong khi chờ mua các tài liệu tham khảo từ nước ngoài, chúng tôi chủ động xin nhà trường kinh phí để có thể nhân bản một số tài liệu tham khảo cần thiết cho môn học. Số tài liệu này được cung cấp bởi các giáo viên trong khoa. Hiện nay tại tủ sách của lớp K35CLC của khoa Anh đã có gần 100 đầu sách khác nhau. Số sách này được cả lớp dùng chung và sẽ chuyển giao cho các khoá tiếp theo.

Toàn bộ bài giảng của giáo viên, phần chuẩn bị trình bày của sinh viên đều được soạn trên Powerpoint rất thuận tiện cho việc sao chép, trao đổi. Các tài liệu này sau khi kết thúc môn học sẽ được sao lưu vào đĩa CD để làm tài liệu tham khảo cho các khoá CLC tiếp theo cũng như các lớp hệ đại trà khác.

Biên soạn câu hỏi trắc nghiệm, bài tập mẫu và đáp án cho từng môn học

Để thuận lợi cho sinh viên trong việc chuẩn bị bài, giáo viên cung cấp cho sinh viên hệ thống các câu hỏi gợi ý (guiding questions) và danh mục tài liệu tham khảo. Thông qua việc trả lời các câu hỏi gợi ý, sinh viên chuẩn bị bài theo giáo trình, mô hình hoá bài học và trình bày theo nhóm trước lớp.

Hệ thống các bài tập do các nhóm sinh viên biên soạn tỏ ra rất hiệu quả trong các giờ thảo luận, giúp sinh viên nắm bài chắc hơn.

Biên tập rút gọn sách tham khảo nước ngoài, cung cấp cho sinh viên tham khảo

Khi chuyển từ vai trò người trình bày sang vai trò của người tổ chức dẫn dắt các hoạt động học của sinh viên, giáo viên cần hỗ trợ tích cực sinh viên trong việc tìm kiếm thông tin trợ giúp và tài liệu tham khảo. Thực tế cho thấy một lượng sách tham khảo lớn, có giá trị đang nằm trong các tủ sách cá nhân của các giáo viên. Nếu giáo viên chịu khó dành thời gian lựa chọn, lọc ra các phần tham khảo phù hợp, soạn ra các câu hỏi gợi ý để giúp người đọc thì sinh viên sẽ có rất nhiều tài liệu tham khảo thực sự có giá trị. Sau một thời gian, giáo viên có thể sao chụp các phần tài liệu nhất định, giao cho các nhóm sinh viên với các yêu cầu cụ thể như đọc và tóm tắt tài liệu, đọc và so sánh với các quan điểm trong giáo trình, đọc và soạn ra các câu hỏi gợi ý, đáp án cho các câu hỏi ấy để tổ chức các buổi thảo luận trên lớp...

4. Kết luận

Bài viết này mô tả các hoạt động đã được thực hiện trong quá trình dạy và học môn lý thuyết tiếng tại hệ CLC khoa Anh theo hướng lấy người học làm trung tâm, tăng cường tính tích cực, tự chủ của người học. Chúng tôi nhận thấy rằng để có thể đổi mới phương pháp dạy và học ngoại ngữ một cách triệt để cần có nhiều thời gian và nỗ lực từ phía thầy, trò và người quản lý. Những hoạt động chúng tôi tiến hành tập trung thay đổi về phương pháp dạy, phương pháp học, kiểm tra đánh giá và học liệu.

Bởi hệ đào tạo CLC còn tương đối mới đối với trường ĐHNN-ĐHQGHN nên các hoạt động này mới chỉ mang tính thử nghiệm và đòi hỏi hoàn thiện dần trong quá trình thực hiện. Chúng tôi hi vọng nhận được phản hồi từ các nhà quản lý và các đồng nghiệp để chúng ta cùng rút kinh nghiệm để phổ biến áp dụng nhằm mục đích có được một hệ đào tạo mà sản phẩm của nó là những cử nhân ngoại ngữ chất lượng thực sự cao.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Ngọc, Lê Đức. (2002). *Một số giải pháp đột phá nhằm nâng cao chất lượng dạy và học*. Kỷ yếu Hội thảo Quốc gia "Nâng cao chất lượng đào tạo" lần thứ 3, trang 27-30.
2. Hoà, Nguyễn & Minh, Đỗ Tuấn. (2002). *Đổi mới phương pháp giảng dạy các môn lý thuyết tiếng tại khoa Ngôn ngữ và Văn hoá Anh-Mỹ*. Kỷ yếu Hội thảo Quốc gia "Nâng cao chất lượng đào tạo" lần thứ 3, trang 77-82.